

ارتباط انسان‌شناسی با معاد

کلیدواژه: انسان‌شناسی، معاد، روح، نفس.

پرسش: ارتباط انسان‌شناسی با معاد چیست؟

پاسخ: وابستگی مباحث **معاد** به مباحث انسان‌شناختی به گونه‌ای است که پذیرش هر رأی و نظری پیرامون انسان در مباحث **انسان‌شناسی** معلوم می‌کند که در مباحث معاد بر چه مسلک و طریقی است، اگر کسی در مباحث انسان‌شناختی دیدگاهش نسبت به انسان به گونه‌ای است که اصلاً برای انسان قائل به وجود **روح** نیست (همچون مکاتب مادی) یا اگر قائل به وجود روح است، ولی آن را مستقل از بدن مادی نمی‌داند و با فناى بدن، روح را نیز فانی بداند، برای چنین کسی معاد معنای حقیقی پیدا نمی‌کند و غالباً هم منکر معاد می‌شود؛ ولی اگر در آن مباحث، کسی قائل به وجود روح آن‌هم به نحو جاودان و مستقل از بدن باشد، در مباحث معاد به این نتیجه خواهد رسید که انسان، معادی دارد و در **مقام** اثبات معاد برمی‌آید.

فهرست مندرجات

- ۱ - [حقیقت انسان](#)
- ۲ - [وجود روح یا نفس](#)
- ۳ - [شخصیت و من هر انسان](#)
- ۴ - [تحقق معاد](#)
- ۵ - [نتیجه بحث](#)
- ۶ - [معرفی منابع](#)
- ۷ - [پانویس](#)
- ۸ - [منبع](#)

حقیقت انسان

ما انسان‌ها با اینکه خود را از جمله جانداران به حساب می‌آوریم، ولی به این امر اذعان داریم که خصوصیتی در نهاد ما نهفته است که ما را از دیگر جانداران متمایز می‌کند؛ اموری چون **تعقل**، استدلال، **ایمان** و **محبت**، از جمله اموری محسوب می‌شوند که انسان را از دیگر موجودات عالم جدا کرده است.

با دقت نظر به این‌گونه امور درمی‌یابیم که در وجود انسان یک حقیقتی وجود دارد که او را از دیگر جانداران متمایز کرده است و این حقیقت امری است کاملاً متفاوت با بدن جسمانی او، که از آن به «من» تعبیر می‌شود.

در مباحث انسان‌شناسی، محور مباحث در حقیقت، **انسان** است و اینکه حقیقت انسان چیست و چه ویژگی‌هایی این موجود ناشناخته دارد. (به این منبع رجوع شود:

[۱] سعیدی‌مهر، مجد، آموزش کلام اسلامی، ج ۲، ص ۲۱۲، سپهر، چ ۲، ۱۳۸۱ ش.)

وجود روح یا نفس

یکی از مباحث مهم و ریشه‌ای در مباحث انسان‌شناسی، مسئله وجود **روح** یا همان **نفس** است که **هویت** و **شخصیت** و **حقیقت انسانی** وابسته به اوست که حتی اگر سلول‌های بدن مادی و جسمانی او بعد از چند سالی به طور کلی تغییر کنند، در آن حقیقت «من»، تغییری رخ نمی‌دهد و انسان با وجود آن درمی‌یابد که آن من چند سال گذشته همین است که الان آن را درک می‌کند. (به این منبع رجوع شود:

[۲] سعیدی‌مهر، مجد، آموزش کلام اسلامی، ج ۲، ص ۲۱۲، سپهر، چ ۲، ۱۳۸۱ ش.)

[۳] جوادی آملی، عبدالله، معاد در قرآن، تفسیر موضوعی، ج ۴، ص ۱۷۵-۱۷۷، اسراء، چ ۱، ۱۳۸۰ ش.)

[۴] جوادی آملی، عبدالله، معاد در قرآن، تفسیر موضوعی، ج ۴، ص ۱۶۸-۱۶۹، اسراء، چ ۱، ۱۳۸۰ ش.)

آنچه که در بحث معاد بدان پرداخته می‌شود این است که هر فردی که در این **عالم** به وجود می‌آید، همین فرد در **قیامت** زنده می‌شود و تا ابد زنده خواهد بود.

این مسئله در صورتی قابل طرح است که ما در بحث انسان‌شناسی پذیرفته باشیم که برای انسان حقیقتی جاودانه‌ای وجود دارد که از آن به روح یا نفس تعبیر می‌شود. بر این اساس، بحث **معادشناسی** مبتنی بر مباحث **انسان‌شناسی** است. (به این منبع رجوع شود:

[۵] مصباح یزدی، مجدتی، معارف اسلامی (خداشناسی، کیهان‌شناسی، انسان‌شناسی)، ج ۱، ص ۴۴۲، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (رحمة‌الله‌علیه)، چ ۲، ۱۳۸۰ ش.)

شخصیت و من هر انسان

در بحث معاد عنوان می‌شود که در انسان حقیقتی وجود دارد که با از بین رفتن بدن مادی و متلاشی شدن آن، او از بین نمی‌رود و در قیامت مجدداً به بدن متلاشی شده تعلق می‌گیرد و زنده می‌شود؛ پس بین انسان دنیایی و انسان آخرتی «این‌همانی» برقرار است. (این مطلبی است که مفصل در مباحث معاد مطرح می‌شود).

[۴] مصباح یزدی، مجدتقی، آموزش عقاید، ص ۳۴۹، سازمان تبلیغات اسلامی، چ ۵، ۱۳۸۰ ش.

باید گفت در صورتی ما می‌توانیم بین این انسان (موجود در دنیا) و آن انسان (زنده شده در آخرت) **وحدت** را **تعقل** کنیم که یک عنصر مشترکی بین این دو وجود داشته باشد و این عنصر مشترک چیزی نیست جز همان **شخصیت** و من هر انسانی که با تبدیل و تبدل در جهات جسمانی و مادی او، هیچ تغییری در او راه ندارد.

تحقق معاد

در حقیقت فوام مباحث معاد بر این است که انسان دارای روحی باشد که مستقل از بدن، **بقا** داشته باشد و دوباره به بدن تعلق بگیرد و آن را زنده کند.

پس برای تحقق معاد سه چیز لازم است:

۱. اثبات اینکه در **انسان** چیزی غیر از بدن وجود دارد.

۲. آن چیز مستقل از بدن می‌تواند باقی بماند.

۳. انسانیت انسان به همین حقیقت اوست. (به این منبع رجوع شود):

[۷] مصباح یزدی، مجدتقی، معارف اسلامی (خداشناسی، کیهان‌شناسی، انسان‌شناسی)، ج ۱، ص ۴۴۴-۴۴۵، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (رحمة‌الله‌علیه)، چ ۳، ۱۳۸۰ ش.

[۸] مصباح یزدی، مجدتقی، آموزش عقاید، ص ۳۴۹، سازمان تبلیغات اسلامی، چ ۵، ۱۳۸۰ ش.

دقیقاً این امور سه‌گانه در مبحث انسان‌شناسی مطرح می‌شود و هر کسی معتقد به معاد است، در آنجا هر سه مطلب را باید اثبات کند.

نتیجه بحث

نتیجه مطالب فوق این است که:

وابستگی مباحث معاد به مباحث انسان‌شناختی به گونه‌ای است که پذیرش هر رأی و نظری پیرامون انسان در مباحث انسان‌شناسی معلوم می‌کند که در مباحث معاد بر چه مسلک و طریقی است، اگر کسی در مباحث انسان‌شناختی دیدگاهش نسبت به انسان به گونه‌ای است که اصلاً برای انسان قائل به وجود روح نیست (همچون **مکاتب مادی**) یا اگر قائل به وجود **روح** است، ولی آن را مستقل از بدن مادی نمی‌داند و با فناى بدن، روح را نیز فانی بداند، برای چنین کسی معاد معنای حقیقی پیدا نمی‌کند و غالباً هم منکر معاد می‌شود؛ ولی اگر در آن مباحث، کسی قائل به وجود روح آن‌هم به نحو جاودان و مستقل از بدن باشد، در مبحث معاد به این نتیجه خواهد رسید که انسان، معادى دارد و در **مقام** اثبات معاد برمی‌آید. (به این منبع رجوع شود):

[۹] مصباح یزدی، مجدتقی، معارف قرآن، ج ۱، ص ۴۳۴.

[۱۰] مصباح یزدی، مجدتقی، معارف قرآن، ج ۱، ص ۳۲۲.

(

معرفی منابع

۱. شیعه در اسلام، علامه طباطبایی (رحمة‌الله‌علیه).

۲. ده مقاله پیرامون مبدا و معاد آیت‌الله جوادی آملی.

۳. الالهيات، آیت‌الله سبحانی.

پانویس

۱. ↑ سعیدی‌مهر، مجد، آموزش کلام اسلامی، ج ۲، ص ۲۱۲، سپهر، چ ۲، ۱۳۸۱ ش.

۲. ↑ سعیدی‌مهر، مجد، آموزش کلام اسلامی، ج ۲، ص ۲۱۲، سپهر، چ ۲، ۱۳۸۱ ش.

۳. ↑ جوادی آملی، عبدالله، معاد در قرآن، تفسیر موضوعی، ج ۴، ص ۱۷۵-۱۷۷، اسراء، چ ۱، ۱۳۸۰ ش.

۴. ↑ جوادی آملی، عبدالله، معاد در قرآن، تفسیر موضوعی، ج ۴، ص ۱۶۸-۱۶۹، اسراء، چ ۱، ۱۳۸۰ ش.

۵. ↑ مصباح یزدی، مجدتقی، معارف اسلامی (خداشناسی، کیهان‌شناسی، انسان‌شناسی)، ج ۱، ص ۴۴۲، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (رحمة‌الله‌علیه)، چ ۳، ۱۳۸۰ ش.

۶. ↑ مصباح یزدی، مجدتقی، آموزش عقاید، ص ۳۴۹، سازمان تبلیغات اسلامی، چ ۵، ۱۳۸۰ ش.

۷. ↑ مصباح یزدی، مجدتقی، معارف اسلامی (خداشناسی، کیهان‌شناسی، انسان‌شناسی)، ج ۱، ص ۴۴۴-۴۴۵، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (رحمة‌الله‌علیه)، چ ۳، ۱۳۸۰ ش.

۸. ↑ مصباح یزدی، مجدتقی، آموزش عقاید، ص ۳۴۹، سازمان تبلیغات اسلامی، چ ۵، ۱۳۸۰ ش.

۹. [↑ مصباح یزدی، مجدّتی، معارف قرآن، ج ۱، ص ۴۳۴.](#)
۱۰. [↑ مصباح یزدی، مجدّتی، معارف قرآن، ج ۱، ص ۳۳۳.](#)

منبع

[سایت اندیشه قم، برگرفته از مقاله «ارتباط انسان‌شناسی با معاد»، تاریخ بازبینی ۱۳۹۸/۰۶/۱۷.](#)

رده‌های این صفحه : [ارواح](#) | [انسان‌شناسی](#) | [قیامت](#) | [مباحث اعتقادی](#) | [مباحث فلسفی](#) | [مباحث کلامی](#) | [معاد](#) | [معاد شناسی](#) | [معارف اسلامی](#)